

Oponentní posudek disertační práce

Autorka práce: Mgr. Olga Melzochová

Název práce: Vliv evropského reformního judaismu na americký reformní judaismus v 19. století

Autorka zvolila zajímavé, málo probádané a důležité badatelské téma. Svou práci rozvrhla do tří klíčových tematických okruhů, na kterých konkrétně mapuje, dokládá a ilustruje sledovanou problematiku. Jedná se o pojetí vztahu náboženství a státu (v judaismu), o pojetí tradice (v judaismu) a o otázku postavení žen (v judaismu).

Všechny tři okruhy sleduje nejprve ve zcela obecné rovině, dále v kontextu polemických rozhovorů v rámci judaismu 19. století, a posléze ve všech třech případech konkretizuje danou problematiku podrobnějším dokumentováním názorů významných osobností amerického reformního judaismu 19. století, zejména (ač nikoli výlučně) Isaaca M. Wisea a Davida Einhorna.

Tato tematická a formální struktura předložené disertační práce je zvolena dobře a logicky. Autorka v úvodní části stanoví cíle a metodické postupy, kterých se hodlá držet, a uvádí obecnější souvislosti sledované problematiky. Cenným rozměrem práce je zpracování v Evropě nedostupných archivních materiálů a vyhodnocení konzultací se specialisty během badatelských pobytů v USA.

Jako oponent předložené disertační práce ale musím konstatovat, že její jazyková a stylistická úroveň je na samé hranici obhajitelnosti, ba domnívám se, že v některých částech práce je za touto hranicí. Ačkoliv autorka odevzdala disertační práci až po uplynutí závazného termínu, takže měla více času, než kolik odpovídalo stanovenému termínu, překvapivě velké množství gramatických a syntaktických chyb v práci svědčí o spěchu a nedbalosti. Práce žel působí na mnoha místech dojmem, že si ji autorka po sobě ani jednou nepřečetla, přičemž některé chyby ve větné stavbě, v morfologii slov a v přepisování termínů a názvů jsou tak závažné, že nejenom velmi ztěžují a zpomalují četbu předložené práce, ale jejich ponechání v oficiálně odevzdané disertační práci (v takovémto množství) působí dojmem opovržlivosti. (Pokusil jsem se alespoň ty nejzávažnější chyby označit obyčejnou tužkou v rukopise práce, který jsem měl k dispozici).

Z hlediska stanovených cílů předložené disertační práce musím vyslovit jistou výhradu k deklarovanému cíli představit problematiku „české veřejnosti“ (str. 9). Disertační práce není popularizační knížka a převod té či oné problematiky z jednoho jazykového prostředí do druhého „pro veřejnost“ není ani zdaleka dostačujícím cílem disertační práce.

Tento problém je zásadní, protože autorka skutečně píše spíš populární uvedení do problematiky (ovšem s řadou kvalitně doložených pasáží odborného charakteru, to nepopírám). Nicméně: v úvodu jednotlivých kapitol obvykle představuje obecná témata, jako je pojetí státu, pojetí tradice, otázka postavení žen v náboženství, a to způsobem tak všeobecným, že se zdá, jako by šlo o přehledová hesla na wikipedii, nikoliv o hutné badatelské výtěžky disertačního projektu. Ve struktuře jednotlivých oddílů práce sice následně postoupí ke konkrétnějšímu, specifitějšímu a analyticitějšímu způsobu pojednání zvolené problematiky, to ano, ale na rovině rozsáhlých obecných uvedení a zobecňujících závěrů jednotlivých celků práce se vyjadřuje spíše způsobem, odpovídajícím popularizaci dané problematiky v českém jazyce pro laiky, než věcným stylem vědecké argumentace.

V kombinaci s četným výskytem vážných jazykových a stylistických chyb má tato skutečnost negativní dopad na hodnotu badatelského přínosu práce. Vzhledem k tomu, že autorce tak často kolabuje morfologie, která jediná vyjadřuje v českém jazyce jednoznačné logické vztahy mezi větnými

členy, není (v důsledku zborcení náležité větné stavby) v některých případech jasné, co vlastně autorka chce říci.

V některých pasážích se pak zdá, jako kdyby autorka užívala elektronické nástroje překladu a ponechala ve výsledném textu nesmyslné formulace a pochybení, vzniklá bezmyšlenkovitým překladem. Například: překládání slova reason českým slovem důvod, ačkoliv má z hlediska kontextu v této větě jediný logický smysl překládat slovo reason slovem rozum. Jedná se o poslední řádek na straně 30. Nebo to není překlad? A co to tedy je? Jiným příkladem je v podstatě nesmyslné znění některých vět, opět namátkou poslední řádek na straně 34, v poznámce číslo 50: „i přes komparativní tajemství“?!?

Z těžko uvěřitelných překladatelských chyb nebo spíš nesmyslů, které zůstaly v odevzdané verzi disertace (namátkou uvádím například ještě výpověď na str. 37 o tom, že zmiňované hnutí podléhalo Zeitgeistovi. A vzápětí je zmíněn název díla (již předtím uvedený), ovšem namísto devatenácti dopisů je řeč o devatenácti literech). Opravdu jsem přemýšlel nad podobně kuriózními chybami, nad jejich možným původem (další příklad: oscilace mezi Jacob Marcus Rader a Jacob Rader Marcus) a musím říct, že jsem žádné uspokojivé vysvětlení nenašel.

Totéž platí o skutečnosti, že například na straně 39 autorka hovoří o Wroclavi v Polsku, zatímco o pár řádků níže totéž město označuje slovem Břeclav, a takovýmto způsobem osciluje mezi dvěma různými způsoby přepisu (a/nebo překladu) téhož termínu, někdy na téže stránce, znovu a znovu v celé disertaci.

Tato překvapivě nízká jazyková úroveň předloženého textu, který byl odevzdán ne v předstihu, ale naopak později, než měl být odevzdán, posouvá danou práci na samý okraj obhajitelnosti. Není snadné odhlédnout od těchto chyb. V některých případech se totiž dotýkají přímo i věcného obsahu předložených tvrzení, ne jen formální úpravy. Například na straně 55 v poznámce pod čarou 173 je odkazováno na knihu, která ve skutečnosti dříve figuruje pod jménem jiného autora (včetně bibliografických údajů). Zatímco v poznámce číslo 173 je jako autor uveden Isaac M. Wise, tato kniha je uvedena v bibliografii pod jménem Davida Philipsona.

Ale zkusme přece jen odhlédnout od těchto formálních, jazykových a stylistických nedostatků. Z hlediska celkové výpovědní hodnoty a badatelského výtěžku práce konstatuji, že v hrubých rysech autorka uvedených cílů dosáhla. Skutečně doložila a prokázala, co chtěla doložit a prokázat (na vhodně a smysluplně zvolených tematických okruzích, jimiž byly vztah ke státu, pojetí tradice a otázka postavení žen).

Na druhé straně ale musím konstatovat, že autorka neměla šťastnou ruku ve volbě názvů jednotlivých oddílů práce. Nejsou v některých případech adekvátní reprezentací textu, který uvozují. Už sám název disertace je trochu zavádějící. Napovídá totiž, že práce bude důsledně sledovat VLIV evropského reformního judaismu na ten americký. Ale o vlivu jakožto vlivu se v práci téměř nehovoří. Jaksi implicitně a mimoděk je tento vliv v práci důležitým motivem, ale zůstává v podstatě netematizován, je třeba si ho domýšlet na základě okolností, že architekti amerického reformního judaismu přišli z Evropy a přinesli si s sebou své kulturní dědictví.

Totéž je třeba konstatovat o názvu oddílu, který se týká státu. Autorka hovoří někdy o vztahu ke státu, někdy o vztahu k národu, tu a tam naznačí rozdíl mezi postojem sledovaných židovských autorů ke státu a národu v Americe, ale vlastně se nikterak soustředěně nevěnuje otázce, jaký je tedy vztah I. M. Wise ke státu a jaký je tento vztah v případě Davida Einhorna. Velká obecná podstatná jména, užívaná

autorkou v názvech tematických celků předložené práce často uvnitř těchto tematických celků nejsou zřetelně a explicitně dokumentována, sledována a dokládána.

Za překvapivé a dosti nepřesvědčivé pokládám autorčino rozhodnutí interpretovat klíčové výpovědi knihy Berešit ohledně vztahu mezi muži a ženami prostřednictvím jednoho jediného textu, který se týká křesťanského (!) pojetí postavení žen (str. 92 a 93). Kde jsou (vzhledem k tématu práce) rabínské nebo aspoň židovské komentáře těchto textů?

Také mi není jasné, proč v úvaze o možných důvodech, které vedly Davida Einhorna k volbě slova oběť v názvu modlitební knihy, autorka (str. 85-86) vůbec nezmiňuje naprosto zásadní myšlenku, že po zničení Chrámu přechází v judaismu symbolický význam oběti na „oběť rtů“ (korban pe), jíž je právě modlitba. Mluví o Einhornově zaujetí tématem chrámových obětí a o jeho smyslu pro symbolický význam rituálů a TUTO myšlenku nevyssloví. Proč?

Závěrem shrnuji: Autorka neměla svoji disertační práci odevzdat v takto otřesné jazykové a stylistické podobě (další příklady viz mnou opoznamkovaný exemplář odevzdané práce). Musel jsem zápasit s pocitem překvapení, že odevzdala disertaci s tolika chybami, aniž by měla obavu, že tím vzbudí nevěli oponentů, kteří budou muset luštit věty, z nichž některé nedávají smysl.

Odhlédneme-li od tohoto nedostatku předložené disertace a některých věcných pochybení (vedle již zmíněných příkladů namátkou zmiňuji také první odstavec na straně 71, kde se hovoří o pověstném sporu J. Emdena a J. Eybeschütze, který je reprodukován velmi nepřesným způsobem, navíc na čtvrtém řádku se znova opakuje výpověď, která právě zazněla, ovšem uvozena slovy „Ještě větší dopad...“, a posléze je mylně shrnuto historické vyústění tohoto sporu, a sice větou o údajném ospravedlnění Jonathana Eybeschütze ze strany historie), z věcného hlediska autorka stanovených cílů dosáhla. Nechávám tedy na zvážení komise (a také na kvalitě autorčiny obhajoby), zda dokáže na vyslovené výhrady a otázky přesvědčivě odpovědět.

V Praze, 5. září 2018

prof. Pavel Hošek Ph.D.